

ANEXA 3: RAPORT DE EVALUARE A IMPACTULUI PROIECTULUI / PROGRAMULUI

I. Rezumatul proiectului

Denumirea proiectului/programului: ”Creșterea eficienței energetice a grădiniței de copii și iluminării stradale din s. Hîrbovăț, r-nul Anenii Noi”

Codul proiectului/programului: C14139

Data aprobării finanțării: decizia CNCDR nr. 1/17 din 27.01.2017

Localizarea proiectului/programului: s. Hîrbovăț, r-nul Anenii Noi

Data demarării – actual: Lansarea proiectului,
semnarea contractului de finanțare, 03 aprilie 2017

Data finalizării - planificat: 12 luni

Data finalizării - posibil: Recepția finală a obiectului a fost efectuată la data de 19 iunie 2018

Bugetul total: 9 443 880 mii lei.

1. Descrierea succintă a contextului general al proiectului/programului, conform cererii de finanțare: Proiectul are misiunea de a contribui la *eficiența energetică a clădirilor publice*, a obiectivelor vizate din Regiunea de Dezvoltare Centru. Sinergia efortului partenerilor de proiect tinde să reducă decalajul de dezvoltare a localităților din perimetrul zonei cu indice IDAM înalt. Indicii de dezvoltare vor crește în rezultatul implementării proiectului conform politicilor publice sectoriale și programelor naționale pentru anii 2016-2020;

2. Intervenția logică a proiectului/programului, conform cererii de finanțare:

O.G: Eficientizarea sistemului energetic public a satului Hîrbovăț;

O.S.1: Eficientizarea energetică a clădirii grădiniței de copii din s.Hîrbovăț;

O.S.2: Eficientizarea energetică a sistemului de iluminare stradală a s.Hîrbovăț;

II. Raport de evaluare a impactului proiectului/programului

Denumirea proiectului/programului:	”Creșterea eficienței energetice a grădiniței de copii și iluminării stradale din s. Hîrbovăț, r-nul Anenii Noi”
Codul proiectului/programului:	C14139
Data evaluării:	Iulie-septembrie
Regiunea de Dezvoltare:	Centru
Apelul:	DUP 2017-2020
Prioritatea SDR:	Eficiență energetică a clădirilor publice
Solicitantul:	Primăria Hîrbovăț, r-nul Anenii Noi
Beneficiari:	Populația s Hîrbovăț: 5 456 oameni, APL de nivel I și II;
Bugetul total al proiectului/programului, mii lei:	9 443 880 mii lei
Suma alocată din FNDR, mii lei:	4 821,760 mii lei
Contribuția solicitantului, mii lei:	Nu a fost declarată în CF
Alte surse, mii lei:	-
Buget valorificat, mii lei	4 821,760 mii lei
Raportor (numele, prenumele, funcția)	Natalia Veveriță, specialist Secția monitorizare și evaluare, ADR Centru
Coordonat (numele, prenumele, funcția)	Pavel Trofin, director ADR Centru
Criteriile de evaluare	Analiza performanței
1. Relevanța	
În ce măsură obiectivul general și obiectivele specifice ale programului/proiectului contribuie la implementarea politicii de dezvoltare regională/rurală sau alte politici/documente strategice sectoriale relevante (spre exemplu: SNDR, SDR, strategiile de dezvoltare social-economică a localității / raionului, planurile de acțiuni, etc.)?	<p>Conform strategiilor de dezvoltare regională și a planurilor regionale de programare pe termen scurt (3 ani), a fost elaborat Documentul Unic de Program, aprobat prin HG nr. 203 din 29.03.2017, acestea incluzând programele și proiectele prioritare de dezvoltare regională, care urmau să fie realizate în perioada anilor 2017-2020.</p> <p>În conformitate cu Strategia Națională de dezvoltare regională, unul din domeniile prioritare de intervenție a politicii de dezvoltare regională este ”Eficiența energetică a clădirilor publice”.</p> <p>Proiectul vizat a fost aprobat spre finanțare de către CNCDR în DUP 2017-2020 conform deciziei nr.1/17din 27 ianuarie 2017cu privire la aprobarea finanțării din sursele Fondului Național de Dezvoltare Regională.</p> <p>Ideea de proiect se bazează pe complementarea și sinergizarea politicilor publice locale, raionale, sectoriale, regionale și naționale:</p> <p>1. Legea nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică, care are ca scop reducerea intensității energetice a</p>

economiei naționale și diminuarea impactului negativ al sectorului energetic asupra mediului.

2. Planul Național de Acțiuni în domeniul Eficienței Energetice pentru anii 2013 – 2015;

3. Programul Național pentru Eficiență Energetică pentru anii 2011 – 2020, care prevede majorarea eficienței energetice cu 20% până în anul 2020 cu un obiectiv intermediar de 9% către anul 2016 (față de 2009);

4. Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova 2020", unde sunt menționați indicatori de monitorizare: șapte soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei, unde este prevăzută reducerea consumului energetic cu 10% și renovarea a 10% dintre clădirile publice;

5. Strategia Energetică până în anul 2030, adoptată prin HG nr. 102 din 5 februarie 2013, menține obiectivele de eficiență energetică drept prioritate pentru ambele perioade: 2013-2020 și 2021-2030 și prevede ghidări specifice privind dezvoltarea sectorului energetic din Moldova în vederea furnizării unei baze pentru creșterea economică și bunăstarea socială.

6. Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru, care a fost revizuită și completată cu măsuri privind sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor de energie regenerabilă în scopul implementării politicilor naționale de dezvoltare. Prioritatea 1, „Reabilitarea infrastructurii fizice” stipulează în cadrul măsurii 1.4 „Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și facilitățile publice”, iar Programul 3 al acestei priorități are drept scop promovarea activităților de eficientizare energetică a clădirilor publice și valorificarea surselor de energie regenerabilă, pentru minimizarea costurilor pentru energie și protejarea mediului ambiant; **Obiectivul general și obiectivele specifice** cu privire la eficientizarea sistemului energetic public a satului Hîrbovăț; Eficientizarea energetică a clădirii grădiniței de copii din s. Hîrbovăț; Eficientizarea energetică a sistemului de iluminare stradală a s. Hîrbovăț se încadrează perfect în Strategia de Dezvoltare Regională Centru pentru anii 2016-2020.

7. Strategia de dezvoltare a raionului Anenii Noi;

8. Strategia de dezvoltare a s.Hîrbovăț, care sun corelate cu Strategiile Naționale și Regionale de dezvoltare;

9. Programul Regional Sectorial în Eficiență Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Centru PRS, care reprezintă un instrument ce consolidează capacitățile de planificare și programare în regiunile de dezvoltare, deasemenea, este un instrument operațional pentru sprijinirea în continuare de dezvoltare a unor proiecte de investiții în RM; Programul dat vizează identificarea unei abordări fezabile pentru atingerea obiectivelor pe termen lung ale RD Centru și ale fiecărui raion în parte. Pentru obținerea economisirilor substanțiale într-un mod eficient din punct de vedere al duratei și resurselor, grupul de lucru a recomandat axarea în mod deosebit pe clădirile mari cu ore multe de utilizare (economia de scară). Presupunând faptul că clădirea medie selectată de către raion pentru renovare are o suprafață totală de încălzire de aproximativ 2000 m², circa 87 de clădiri din Regiunea de Dezvoltare Centru urmează a fi renovate pentru a atinge obiectivul de economisire menționat. Aceasta reprezintă o provocare majoră cu implicații semnificative din punct de vedere

	<p>organizațional, logistic și, în final, financiar pentru APL-urile care reprezintă părțile interesate în procesul de implementare.</p>
<p>În ce măsură conținutul programului/proiectului corespunde necesităților specifice ale grupurilor țintă?</p>	<p>În cererea de finanțare sunt enunțate clar grupurile țintă: grădinița – 235 copii + 45 angajați ai grădiniței, la fel și necesitățile și nivelul în care acest proiect vine să răspundă acestor necesități.</p> <p>Motivul din care a fost selectat grupul-țintă a proiectului constă în politica locală de stimulare a creșterii natalității în sat și reducerea numărului de emigranți din sat prin acordarea condițiilor bune de ședere a copiilor la grădiniță și iluminarea străzilor pentru confortul cetățenilor din sat.</p>
<p>Există un cadru logic al programului/proiectului? Care este calitatea acestuia. Intervenția logică este clară ?</p>	<p>Matricea cadrului logic este realizată destul de detaliat, însă la completarea acesteia nu s-a ținut cont de condițiile Instrucțiunii pentru utilizatori privind înaintarea propunerilor de proiecte pentru finanțare din Fondul național de dezvoltare regională, aprobată prin decizia CNCDR nr. 4/16 din 10.03.2016.</p> <p>Intervenția logică este clară și conține obiective, rezultate, produse.</p> <p>În câteva situații solicitantul, confundă indicatorii de produs cu indicatorii de rezultat.</p> <p>Sunt prezenți indicii de realizare, sursele și mijloacele de verificare care sânt formulați în mod clar. Totodată, presupunerile sunt formulate neclar și nu oferă posibilitate de a urmări întregul proces de realizare a supozițiilor proiectului.</p>
<p>Indicatorii stabiliți la nivel de obiective, rezultate și produse corespund criteriilor SMART? S – specific M – măsurabil A – realizabil R – realist T – măsurabil în timp</p>	<p>Majoritatea indicatorii din cadrul Matricei cadrului logic al cererii de finanțare depuse de către APL la nivel de obiective specifice, rezultate și produse corespund criteriilor SMART.</p> <p>Totodată, indicatorii sunt calitativi și sunt măsurabili în mod realist. De asemenea potențialele ținte pot fi deduse din formulările indicatorilor principali, acestea au specificate valorile inițiale și țintele pe ani.</p>
<p>În ce măsură riscurile și ipotezele au fost analizate și luate în considerație în procesul de elaborare/planificare a programului/proiectului?</p>	<p>Unele ipoteze/presupuneri au fost menționate în matricea cadrului logic. Cu toate acestea, calitatea formulării lor și relevanța unora dintre acestea este discutabilă.</p> <p>În matricea riscurilor au fost menționate mai multe categorii de riscuri identificate: politice, financiare, operaționale, de asemeni au fost relatate acțiunile și modalitatea în care aceste riscuri vor fi administrate și atenuate pe parcursul implementării proiectului.</p>
<p>Au fost introduse careva modificări în cadrul proiectului? Dacă da, în ce măsură acestea au dus la îmbunătățirea acestuia?</p>	<p>Pe parcursul implementării proiectului, planul de activitate și bugetul proiectului au suferit modificări ca urmare a includerii în Cererea de finanțare a 2 activități neeligibile: „Renovarea sistemului de încălzire și de canalizare” și „Sistemul de iluminare stradală”, pentru care au fost solicitate inițial mijloace financiare în sumă de 9,4 mil. lei, ulterior costul proiectului fiind revizuit și valoarea acestuia a fost redusă la suma de 4,8 mil. lei.</p> <p>Acest lucru nu a dus la îmbunătățirea proiectului și a avut efecte negative la atingerea obiectivului acestuia.</p>

	<p>Aplicantul a identificat surse financiare proprii pentru realizarea acestor 2 obiective și remedierea situației create.</p>
2. Eficienta	
<p>Au fost alocate suficiente resurse în program/proiect pentru a asigura atingerea obiectivelor/ rezultatelor propuse? Au fost acestea utilizate în mod adecvat /optim?</p>	<p>Bugetul total al proiectului depus inițial constituia 9 443 880 mii lei, din care suma solicitată de la FNDR constituia 100% (conform Notei informative detaliate):</p> <p><i>Pentru lucrări de construcții și anume:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reparația sistemului de încălzire a sistemului de apă și canalizare în grădinița de copii din s. Hîrbovăț- 2 182,06 mii lei; 2. Sistem solar a ACM pentru grădinița de copii- 874,00 mii lei; 3. Termoizolarea pereților exteriori, planșeului, ventilarea, evacuarea apelor pluviale (instalarea burlanelor), pereul, ferestre și uși pentru grădinița de copii (1 852 m2 pereți + 33 m2 uși și ferestre + 1 799 m2 podul) -5 256,95 mii lei; 4. Sistem de iluminare publică stradală cu panouri fotovoltaice și panouri LED procurat și instalat pe străzile Hîrbovăț- 1 200 mii lei; <p><i>Pentru servicii:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Boilere- 7 unități – 20,72 mii lei; <p>În urma analizei documentației depuse (Cererea de finanțare și documentația tehnică), s-au constatat o serie de lucrări neeligibile din FNDR, despre care este informat aplicantul prin scrisoarea nr.62/07 din 01.02.2017.</p> <p>Ulterior, după excluderea lucrărilor neeligibile, bugetul estimativ constituia 6 198,4 mii lei (conform Contractului de finanțare).</p> <p>După semnarea contractului de antrepriză cu antreprenorul care a executat lucrările de construcții, fost obținută o economie substanțială la buget.</p> <p>Conform Ordinului de transmitere a costurilor investiționale nr. 49 din 11.09.2018 Facturii seria EUJ000740808 din 12.09.2018, au fost realizate lucrări de izolare termică, reabilitare exterioară, sistem solar de preparare ACM pentru grădinița de copii din s. Hîrbovăț, r-nul Anenii Noi în valoare de 4 821 767,6 mii lei din FNDR.</p>
<p>A fost respectat planul de implementare? Activitățile au fost implementate la timp?</p>	<p>Implementarea proiectului, conform cererii de finanțare constituia 12 luni din momentul aprobării finanțării. Perioada de executare a lucrărilor: 03 aprilie 2017 (conform Contract de Finanțare) – 19 iunie 2018 (conform procesului-verbal de recepție finală).</p> <p>Planul de implementare a suportat careva modificări, dar nu substanțiale ca timp, dar ca linie de buget. Astfel, în I trimestru a anului 2017, în cadrul unei ședințe cu aplicantul, s-a luat decizia de excludere a capitolului "Renovarea sistemului de încălzire și de canalizare" și " Sistemul de iluminare publică pe LED" .</p> <p>În trimestrul IV al aceluiaș an, în procesul de executare a lucrărilor de construcție au fost depistate o serie de volume de lucrări care nu erau incluse în caietul de sarcini, dar fără de care obiectul nu putea fi finalizat și o serie de volume de lucrări care rămân ca economie pe motiv că în caietul de sarcini au fost indicate volume mai mari.</p>

	<p>Situația a fost remediată prin semnarea unui contract de negociere în sumă de +604 307,19 lei și au fost excluse lucrări în sumă de – 606 871,49 lei;</p> <p>Conform graficului de execuție a lucrărilor la obiectul ”Izolarea termică și reabilitarea exterioară, sistem solar de preparare ACM pentru grădinița de copii din s. Hîrbovăț, r-nul Anenii Noi”, antreprenorul se obliga să execute lucrări în termen de 7 luni (mai 2017- noiembrie 2017).</p> <p>Membrii grupul de lucru prezenți la recepție au constatat că toate lucrările au fost executate cu respectarea proiectului tehnic, a normelor în vigoare și a planului de implementare.</p>
<p>Care au fost produsele programului/proiectului obținute? Au fost acestea calitative și livrate în timp, precum și conform bugetului alocat?</p>	<p>În urma implementării proiectului au fost rezultate următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O grădiniță de copii termoizolată; • Un sistem solar de preparare a apei calde menajere, procurat și instalat pe grădinița de copii; <i>*(sistem de încălzire a apei cu boilere suplimentat – 7 unități);</i> <p>Produsele obținute au fost de calitate și livrarea lor în cadrul temporar stabilit.</p> <p>Cu toate acestea, sunt și o serie de produse ce nu au fost livrate, care includ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 sistem de apă-canalizare în grădinița de copii s.Hîrbovăț reparat; • 1 sistem de iluminare publică stradală autonomă cu panouri fotovoltaice și plafoane LED procurat și instalat pe străzile s.Hîrbovăț. <p>Proiectul tehnic ”Sistem de iluminare publică stradală autonomă cu panouri fotovoltaice și plafoane LED procurat și instalat pe străzile s. Hîrbovăț”, a fost elaborat în 2016 de către ”Energie proiect” SRL, cu costul de 938 270,00 mii lei și verificat de către MDRC în 2016 și depus la concursul de finanțare la Biroul de Reintegrare- nu a fost selectat pentru finanțare și nu a fost implementat.</p>
3. Eficacitatea (Rezultativitatea)	
<p>Care sunt rezultatele obținute până în prezent în urma implementării programului/proiectului (în conformitate cu indicatorii stabiliți), precum și nivelul de calitate a acestora?</p>	<p>În conformitate cu cererea de finanțare, proiectul își propunea să atingă următoarele rezultate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Copii și personalul grădiniței satisfăcuți de sistemul de încălzire a clădirii: <p>În timpul vizitei la grădinița de copii, eficientizată energetic, s-a observat că aceștea beneficiază de condiții îmbunătățite ale sistemului de încălzire în grupe și poate servi ca model pentru alte instituții preșcolare din raion la capitolul eficientizare energetică și consum redus de energie termică și electrică. Pierderile de căldură s-au redus la minim, iar coeficientul temperaturii în grupe s-a normalizat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bugetul public cu economie de bani semnificativ anual: <p>Până la implementarea proiectului, banii publici erau alocați în mare măsură pentru încălzire și prepararea apei calde menajere pentru întreținerea acestei instituții preșcolare.</p>

Prin realizarea acțiunilor conform proiectul s-a urmărit tehnologizarea serviciilor publice vizate până la nivelul standartelor contemporane europene.

Potențialul de economisire a valorilor inițiale și ținta erau de la 10 307 lei/an energie electrică și 483 701 lei/an energie termică.

Conform facturilor prezentate de către contabilitatea primăriei Hîrbovăț pentru **consumul de energie electrică** sunt prezentați următoarele cifre, pentru consum:

1. An. 2015 - 70 313 KW (pentru 12 luni);
2. An. 2016- 74 149 KW (pentru 12 luni);
3. An. 2017- 51 540 KW (pentru 10 luni);
4. An. 2018- 19 029 KW (pentru 12 luni);
5. An. 2019- 78 141 KW (pentru 12 luni), consum sporit din cauza ca au fost executate lucrări de reparație în grădiniță (instalarea a 9 boilere electrice în grupe, dotarea blocul alimentar cu utilajul și echipamentul necesar, amenajarea terenului de joacă pentru copii);
6. An. 2020 -38 292 KW (pentru 6 luni);
7. An. 2021 -33 270 KW (pentru 7 luni).

Conform calculului mediei lunare, se observă o scădere neesențială a consumului de energie electrică de la 5 860 KW/lunar până 1 586 KW/lunar;

În același context, pentru energia termică s-a consumat:

1. An. 2015 - 39 539 m³ (pentru 7 luni);
2. An. 2016 - 40 903 m³ (pentru 8 luni);
3. An. 2017 - 37 338 m³ (pentru 7 luni);
4. An. 2018 - 37 456 m³ (pentru 7 luni);
5. An. 2019 - 32 117 m³ (pentru 7 luni);
6. An. 2020- 21 032 m³ (pentru 5 luni);
7. An. 2021 – 23400 m³ (pentru 4 luni).

Conform calculului mediei lunare, se observă o scădere neesențială a consumului de energie termică, de la 5 648 m³ la 4 576 m³;

Dacă până în anul 2014, grădinița se folosea de serviciile unui agent termic privat, iar cheltuielile erau semnificative- până la 483 701 lei/an pentru energie termică, din anul 2014, grădinița are cazangerie proprie pe gaze naturale și consumul de energie termică, cât și cheltuielile s-au redus semnificativ.

• **Toate străzile satului iluminate calitativ:**

Pentru iluminatul stradal au fost accesate surse de finanțare din bugetul de stat prin intermediul Fondului de Reintegrare, care au fost valorificate în 2018, valoarea totală a lucrărilor executate fiind de 416 955 lei; În anul 2019 au fost continuate lucrările de extindere a iluminatului stradal, valoarea totală a lucrărilor constituind 749 354,17 lei; iar în anul 2020 – valoarea totală a lucrărilor executate fiind de 901 840,32 lei.

Conform scrisorii nr. 248 din 01.09.2021 se menționează că instalarea parțială a panourilor fotovoltaice și plafoane LED din surse proprii nu și-a demonstrat eficiența și nu sunt funcționale la moment.

• **Sistem de încălzire și de canalizare renovat:**

	<p>Au fost executate lucrări de reparație a patru blocuri sanitare la Grădinița-creșă "Ghiocel", iar în timpul vizitei de evaluare, aceste îmbunătățiri au fost vizibile. Lucrările au fost realizate calitativ, iar personalul este satisfăcut de condițiile de lucru. Au fost de asemenea prezentate surse de verificare – procese verbale de execuție și facturi, care sunt anexate la raport.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Un panou informativ privind sensibilizarea și informarea populației despre proiectul dat și eficientizarea consumului de energie electrică și termică în sat: <p>Acest panou a fost elaborat din sursele FNDR și instalat pe sediul grădiniței de copii "Ghiocel".</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 ONG create pe domeniul iluminării stradale și eficiență energetică locală (deservire Grădinița și lucru cu părinții copiilor preșcolari, inclusiv sensibilizare/informare EE) cu voluntari recrutați din localitate. <p>În Cererea de finanțare se menționa că în perioada post-implementare a proiectului, APL va fortifica managementul serviciilor publice prin instruirea personalului vizat, dotarea cu PC din surse extrabugetare și donații, creare de ONG-uri și recrutări de voluntari. Acest rezultat nu a fost realizat (scrisoarea nr. 248 din 01.09.2021).</p>
<p>Toate au acces la / pot utiliza rezultatele / serviciile programului/proiectului?</p>	<p>În urma vizitei la grădiniță și la primărie, au fost realizate interviuri cu diferiți actori și am constatat că toate grupurile țintă utilizează produsele și serviciile obținute și beneficiază de rezultatele proiectului. În mod special, copiii și personalul grădiniței sunt satisfăcuți de sistemul de încălzire a clădirii și de condițiile create.</p>
<p>În ce măsură sistemul de MBR¹ aplicat a contribuit la un proces de luare de decizii eficient?</p>	<p>Proiectul a fost implementat conform procedurilor existente și aplicate de către ADR, inclusiv de M&E, pentru proiectele finanțate din FNDR. Pe parcursul implementării proiectului, mecanismul de luare a deciziilor la nivel de proiect s-a limitat la grupurile de lucru, comisia de recepție, consiliile raionale și orașenești, CNCDR, etc.</p>
<p>A fost aplicat un mecanism de management al riscurilor? Cât de efectiv a fost aplicat acesta în atenuarea riscurilor?</p>	<p>Pe parcursul implementării proiectului au fost identificate mai multe riscuri financiare și operaționale, totodată a existat un sistem de monitorizare a riscurilor identificate pe parcursul implementării proiectului, măsurile de atenuare a acestora și documentarea acestora prin acte de constatare, procese verbale de lucru, ordine, dispoziții, grafice de execuție a lucrărilor, plan de asigurare a durabilității etc.</p>
<p>În ce măsură rezultatele obținute au contribuit la atingerea obiectivelor programului/proiectului?</p>	<p>Rezultatele obținute au contribuit la atingerea obiectivelor proiectului. Prin implementarea acestui proiect a crescut gradul de eficientizarea a consumului de energie electrică și termică a grădiniței și economisirea banilor din bugetul local și astfel APL nu mai are datoriile la achitarea facturilor pe servicii comunale, iar economiile create la buget sunt utilizați pentru asigurarea mentenanței grădiniței de copii (fapt confirmat prin facturile prezentate de către aplicant).</p>
<p>4. Impactul</p>	

¹ Sistemul de monitorizare și evaluare bazat pe rezultate

<p>Care este impactul proiectului deja observat și cel potențial? A reușit programul/ proiectul să contribuie eficient la atingerea obiectivului general?</p>	<p>Comparativ cu situația inițială, proiectul în cauză a avut un impact pozitiv asupra populației din localitate, îndeosebi pentru familiile tinere cu copii de vârstă preșcolară.</p> <p>Proiectul a contribuit eficient la atingerea obiectivului general de eficientizare a sistemului energetic public și poate fi aplicat pe o arie geografică mai mare din regiune. Instituția publică din sat fiind dotată cu sistem energetic eficient și modern, servește ca model pentru alte localități.</p> <p>Rezultatele proiectului au avut un impact pozitiv asupra unui număr mare număr de persoane.</p> <p>Activitățile realizate au drept scop reducerea intensității energetice a economiei naționale și diminuarea impactului negativ al sectorului energetic asupra mediului.</p>
<p>Au existat/există factori externi eventuali, care au pus/ar putea pune în pericol atingerea impactului programului/proiectului?</p>	<p>În urma analizei factorilor externi, politici, de mediu, financiari, etc. enumerate conform matricei riscurilor prezente la Cererea de finanțare, au fost descrise riscurile care puteau influența parcursul implementării proiectului, totodată au fost identificate măsuri eficiente de atenuare ale acestora.</p>
<p>Care sunt efectele directe și indirecte, potențiale și/sau deja manifestate, sub aspect pozitiv sau negativ?</p>	<p>Utilizarea ineficientă a resurselor energetice și termice, costurile mari de întreținere ale instituțiilor publice locale, au împovărat bugetele austere ale primăriilor.</p> <p>Toate acestea au creat premise pentru implementarea măsurilor de eficientizare termică și energetică la nivel local, regional, național pentru reducerea consumului de energie la instituțiile publice din țară.</p> <p>Prin acțiunile de conștientizare organizate cu copii, elevii, populația din localitățile locale și urbane se va atinge acel grad de sensibilizare pentru acțiuni de eficiență energetică.</p>
6. Durabilitatea	
<p>Există posibilitatea menținerii sau dezvoltării ulterioare ale beneficiilor proiectului după finalizarea lui sau a asistenței externe?</p>	<p>În cererea de finanțare, la capitolul durabilitate și sustenabilitate sunt menționate modalitățile de susținere și întreținere a investiției după finalizare, doar că acestea nu sunt suficiente.</p> <p>În procesul de evaluare post-implementare a activităților enumerate și a rezultatelor obținute, a impactului scontat a gradului de continuitate/menținere a beneficiilor obținute în urma eficientizării termice a grădiniței de copii din Hîrbovăț, s-a constatat că durabilitatea financiară, instituțională și simțul proprietății este asigurat. Aplicantul (primăria) și beneficiarul final (grădinița de copii) din Hîrbovăț, conform Contractului de Finanțare, au raportat la solicitarea ADR Centru despre buna funcționare a sistemului de gestionare DMS, în baza Planului de asigurare durabilitate.</p> <p>Utilajul și echipamentul procurat a fost pus în funcțiune și create condiții adecvate pentru buna funcționare a acestora, bunurile obținute în rezultatul implementării proiectului sunt gestionate cu chibzuință. Grădinița beneficiază de acele condiții îmbunătățite de eficientizare energetică în urma realizării proiectului din sursele FNDR, dar și din alte surse, ca de exemplu Fondul de Reintegrare și surse proprii.</p> <p>În urma analizei facturilor pentru energie termică și electrică, prezentate de către primărie, s-a demonstrat eficiența investițiilor.</p>

	ADR Centru a monitorizat procesul post implementare, organizând vizite în teren, dar și a analizat notele informative prezentate de către beneficiar cu referire la activitățile realizate.
Există un plan de durabilitate ca parte integrală a designului proiectului? Sunt alocate resursele necesare pentru implementarea lor? Sunt responsabilitățile părților stipulate clar?	Planul de durabilitate este parte integrantă a designului proiectului și cuprinde acțiuni, termeni de realizare, responsabili, părți implicate, costuri, surse de finanțare și indicatori de progres.
Există responsabilități asumate (ownership) din partea beneficiarilor programului/proiectului? Sunt suficiente capacități instituționale și manageriale ca să asigure continuitate și utilizarea eficientă a beneficiilor programului/proiectului?	Managerii instituției preșcolare și a primăriei din localitate au capacități organizaționale și manageriale necesare. În prezent, aceasta are un personal de 43 de lucrători. Trebuie de menționat că totuși natalitatea scăzută, dar și în special migrația familiilor tinere cu copii, a condiționat scăderea numărului de copii de la 220 în anul 2019, la 165 de copii în anul 20121. Grădinița de copii se află la balanța primăriei satului Hîrbovăț, care asigură mentenanța financiară a instituției și a personalului instituției.
Există un cadru de politici adecvat pentru menținerea corespunzătoare a beneficiilor/rezultatelor programului/proiectului?	Prin Programul Regional Sectorial în Eficiență Energetică au fost susținute autoritățile locale în activitățile de eficientizare a consumului de energie în clădirile publice din RD Centru și se contribuie și în continuare etapizat la trecerea la noile standarde în conformitate cu cerințele Directivelor UE. Direcția, pe care actorii regionali ar trebui să o urmeze pentru a obține economii de energie în clădirile publice este oferită de către un cadru legal mai extins pentru politica de EE aplicabilă în prezent în Republica Moldova: <ol style="list-style-type: none"> 1. Planul Național de Acțiuni în domeniul Eficienței Energetice pentru anii 2013- 2015, care a avut ca obiectiv economisirile de energie (abordarea „de sus în jos”), de la 4.970 GWh la 0 GWh din 2015 în 2020; 2. Programul Național pentru Eficiență Energetică pentru anii 2011-2020, cu obiectiv de eficientizarea consumului total de energie primară (anul de referință 2009), de la 0 % la 20% din 2015-2020; 3. Strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2020”, cu obiectiv stabilit Reducerea consumului de energie în clădiri, de la 0 % la 10% în 2020 și Ponderea clădirilor publice renovate, de la 0 % la 10%; 4. Strategia Energetică până în anul 2030 cu obiectiv stabilit de Eficientizarea consumului de energie, de la 9 % la 20 %;
6. Aspecte transversale (cross-cutting)	
Respectarea Drepturilor Omului: - În ce măsură programul/proiectul a contribuit la promovarea drepturilor omului?	Deși proiectul în cauză nu menționează expres, acesta a contribuit la promovarea dreptului la condiții mai bune, în particular, precum și la dreptul la un mediu curat și sănătos în general.

<p>- În ce măsură programul/proiectul a ținut cont de grupurile vulnerabile în procesul de planificare? Care a fost grupul vulnerabil identificat și inclus social? A avut acesta de câștigat sau de pierdut în urma implementării proiectului?</p>	<p>Atât în cererea de finanțare, cât și pe parcursul implementării, nu s-au identificat în mod corespunzător grupurile vulnerabile și o evidență a unor măsuri țargetate pentru astfel de grupuri consumatori.</p> <p>În urma realizării unor asemenea proiecte au beneficiat toate grupurile de populație de la mic la mare (copii, maturi, personalul grădiniței).</p>
<p><u>Respectarea egalității de gen</u> În ce măsură programul/proiectul a ținut cont de aspectele de gen în procesul de planificare și implementare? Câte femei/fete și câți bărbați/băieți au beneficiat de rezultatele, produsele proiectului?</p>	<p>Egalitatea de gen a fost luată în considerație la toate etapele, începând cu asigurarea drepturilor egale de a participa la elaborarea și consultarea publică a documentului, prin diferențierea și dezagregarea datelor disponibile în domeniul respectiv de intervenție.</p> <p>Egalitatea de gen este abordată în mod direct pe populația din localitatea Hîrbovăț, raionul Anenii Noi, în deosebi pe personalul grădiniței, familiile tinere cu copii mici.</p> <p>Accentul fiind pus pe copii de vârstă preșcolară, care vor beneficia în mod direct de condiții mai bune.</p>
<p><u>Respectarea necesităților privind protecția mediului:</u> S-a ținut cont de aspectele ecologice la etapa de elaborare, precum și implementare a programului/proiectului? Care a fost influența proiectului asupra stării mediului (pozitivă sau negativă) și ce măsuri au fost întreprinse pentru ameliorarea acestora?</p>	<p>La etapa de elaborare a proiectului au fost analizate toate aspectele ecologice, fiind obținute coordonările necesare de la instituțiile responsabile în domeniu.</p> <p>De asemenea, la recepțiile la terminarea lucrărilor și recepțiile finale, în cadrul comisiilor respective, au participat reprezentanții serviciilor ecologice. Aceștia s-au expus pozitiv referitor la influența proiectului asupra stării mediului, semnând procesele verbale corespunzătoare.</p> <p>Cu siguranță, influența proiectului asupra stării mediului a fost una pozitivă prin realizarea obiectivelor specifice de eficientizare energetică a clădirii grădiniței de copii din s. Hîrbovăț și a sistemului de iluminare stradală a s. Hîrbovăț.</p> <p>S-a redus considerabil consumul de energie și pierderile de căldură ale grădiniței (conform facturilor prezentate și anexate la raport);</p> <p>Ce ține de nivelul de eficiență iluminare stradală, s-a redus consumul de energie producere iluminare și a crescut gradul de intensitate iluminare și spațiul iluminat. Toate acestea au fost demonstrate prin facturi prezentate de către primărie.</p>
<p><u>Bună guvernare:</u> Pe parcursul planificării și implementării programului/proiectului a fost asigurat modul participativ și transparența procesului decizional?</p>	<p>Pe parcursul planificării și implementării proiectului a fost asigurat modul participativ și transparența procesului decizional într-un mod selectiv. Conform Planului de acțiuni din cererea de finanțare, aplicantul și-a propus să implice populația din localitate în procesul de luare a deciziilor prin intermediul campaniei de informare și a sesiunilor de sensibilizare.</p> <p>Localitatea dispune specialist în comunicare, care este responsabil de comunicarea cu publicul și asigură actualizarea următoarelor resurse media care sunt disponibile: pagina web a satului Hîrbovăț, www.hirbovat.md;</p> <p>Pagina de facebook- primăria Hîrbovăț https://www.facebook.com/primaria.hirbovat și grupul din rețeaua vaiber: din Inima pentru Hîrbovăț.</p>

Pentru perioada următoare obiectivele de eficiență energetică și utilizarea resurselor energetice din surse regenerabile sunt incluse în documentele strategice care au fost aprobate de către CL Hirbovăț.

Concluzii pe fiecare criteriu de evaluare:

1. Proiectul în cauză este considerat unul relevant și care este în concordanță cu prioritățile strategice de dezvoltare regională. Obiectivele acestuia, deși ambițioase, se încadrează în scopurile politicii de dezvoltare regională și locală.
2. Comparativ cu situația inițială, proiectul în cauză a avut un impact pozitiv asupra populației și anume a familiilor tinere și copiilor de vârstă preșcolară, asigurându-le accesul la condiții mai bune de trai și de activitate.
3. În rezultatul analizei proiectului evaluat, s-a constatat că au fost înregistrate diminuări ale costurilor valorilor inițiale ale proiectului în urma excluderii unor activități, costuri neeligibile conform Instrucțiunii de utilizare. Aceste lacune și omiteri în proiecte, care sunt depistate doar la etapa de implementare, sunt admise din cauza calității insuficiente a documentației tehnice, de pregătirea căreia sunt responsabili beneficiarii de proiecte, acestea la rândul lor, nedispunând de resurse financiare pentru a realiza studiile de fezabilitate și de a pregăti corespunzător documentația tehnică.
4. În urma analizei Cererii de finanțare s-a constatat că au fost incluse obiective specifice neeligibile, iar includerea formală a obiectivelor și indicatorilor de performanță sporește probabilitatea neatingerii țintelor și obiectivului general propus, compromiterea acestui proiect, face dificilă evaluarea impactului în urma realizării acestora, creând o situație interpretabilă în cazul raportării impactului final. De asemenea nu toate măsurile incluse în cererea de finanțare au fost dezvoltate în proiectul tehnic, iar pregătirea insuficientă a documentației tehnice a proiectului a dus la modificarea costurilor inițial planificate;
5. Deși politica de dezvoltare regională este orientată spre implementarea proiectelor de dezvoltare regională conform domeniilor vizate în SDR pentru anii 2017-2020, proiectul dat soluționează probleme de ordin local în domeniul EE. Totodată proiectul are misiunea de a contribui la eficiența energetică a clădirilor publice, prin reducerea consumului de energie termică și electrică, care va duce în final la reducerea decalajului de dezvoltare a localităților din perimetrul zonei cu indice IDAM, în conformitate cu obiectivele generale ale PRS-ului pe EE, ce menționează importanța eficientizării clădirilor publice.
6. Proiectul este relevant necesităților sectoriale/ regionale, cu obiectivele clar definite, însă soluțiile tehnice propuse nu au fost argumentate într-un raport de audit energetic sau studiu de fezabilitate.
7. Conform Raportului CC a auditului performanței implementării Strategiei naționale de dezvoltare regionale pentru anii 2016-2020, proiectele ce țin de domeniul de intervenție „Eficiență energetică” cu o valoare mai mică de 5,0 mil. MDL nu sunt eligibile pentru finanțare, iar acceptarea de către CNCDR a proiectelor menționate, care au inclus și activități neeligibile, afectează credibilitatea concursului de selectare a propunerilor de proiecte, totuși bugetul estimativ al proiectului conform Contractului de finanțare, a constituit 6 198 400,56 lei. În urma contractării a fost obținută o economie la bugetul național.
8. Beneficiile proiectului au potențial de menținere și chiar de dezvoltare în viitor, prin eforturi adiționale și noi investiții în vederea atingerii impactului scontat al proiectului.

9. În urma realizării proiectului de eficiență energetică au fost atinse obiectivele specifice și cel general care a creat premise favorabile asupra mediului.

Recomandări cheie (în ordinea gradului de importanță și adresate principalelor părți interesate):

Recomandări către aplicanții și partenerii proiectelor investiționale:

1. Respectarea cerințelor de aplicare la Fondul Național de Dezvoltare Regională;
2. Respectarea condițiilor de elaborare a Cererilor de finanțare conform Concursurilor de Propuneri de Proiecte;
3. Asigurarea durabilității investițiilor și mentenanței bunurilor formate, conform Contractului de finanțare de către aplicanți și beneficiarii finali;

Realizarea indicatorilor de produs și rezultat în cadrul proiectului:

Nr. d/o	Indicatori planificați (conform matricei logice și NID-ului):	Rezultatele principale atinse la finele proiectului(conform Bugetului aprobat FNDR)	Notă
Indicatori de produs			
1.	1 grădiniță de copii, termoizolată	1 grădiniță de copii, termoizolată (intervenție eligibilă din sursele FNDR);	Lucrările de izolare termică, reabilitare exterioră, sistem solar de preparare a ACM pentru grădinița de copii au fost executate de către SRL ”Partener Construct” integral și în termen.
2.	1 sistem de încălzire a grădiniței reparat;	1 sistem de încălzire a grădiniței reparat (intervenție neeligibilă din sursele FNDR);	Lucrările de reparație a sistemului de încălzire a grădiniței au fost realizate din sursele proprii ale APL de nivel I;
3.	1 sistem de apă-canalizare în grădinița de copii s. Hirbovăț reparat;	1 sistem de apă-canalizare în grădinița de copii s. Hirbovăț reparat (intervenție neeligibilă din sursele FNDR);	Lucrările de reparație a sistemului de apă-canalizare au fost realizate din surse proprii ale APL de nivel I;
4.	1 sistem Solar de Preparare a Apei Calde Menajere (sistem de încălzire a apei cu boilerul suplimentat +7 unit.);	1 sistem Solar de Preparare a Apei Calde Menajere procurat și instalat pe grădinița de copii (sistem de încălzire a apei cu boilerul suplimentat +9 unit.); (intervenție eligibilă din sursele FNDR);	A fost procurat și instalat pe blocul grădiniței de copii un sistem solar de preparare ACM de către SRL ”Partener Construct”;
5.	1 sistem de iluminare publică stradală autonomă cu panouri fotovoltaice și plafoane LED procurat și instalat pe străzile s. Hirbovăț.	1 sistem de iluminare publică stradală autonomă cu panouri fotovoltaice și plafoane LED procurat și instalat pe străzile s. Hirbovăț. (intervenție neeligibilă din sursele FNDR);	A fost reconstruit și modernizat sistemul de iluminare stradală din localitate din sursele Fondului de Reintegrare;

6.	1 Panou informativ achiziționat și instalat	1 Panou informativ achiziționat și instalat (interventie eligibilă din sursele FNDR);	A fost achiziționat și instalat un panou informativ la grădinița din Hirbovâi;
7.	1852 m2 pereți +33 m2 uși și ferestre + 1799 m2 tavanul - Aria spațiului planificat	1852 m2 pereți +33 m2 uși și ferestre + 1799 m2 tavanul - Aria spațiului termoizolat	A fost termoizolați pereții exteriori - 100%
Indicatori de rezultat			
1.	Copiii și personalul grădiniței satisfăcuți de sistemul de încălzire a clădirii;	Copiii și personalul grădiniței satisfăcuți de sistemul de încălzire a clădirii;	Grădinița numără peste 165 copii și 43 de lucrători, care beneficiază de rezultate obținute ale proiectului implementat din sursele FNDR, dar și din alte surse.
2.	Toate străzile satului iluminate calitativ;	Toate străzile satului iluminate calitativ;	Pentru iluminarea străzilor din localitate, au fost accesate surse de finanțare din bugetul de stat prin intermediul Fondului de Reintegrare, în proporție de 70%.
3.	Bugetul public cu economie de bani semnificative anual	Bugetul public cu economie de bani semnificative anual	Conform analizei efectuate în urma implementării proiectului se observă o economie semnificativă la bugetul local. În baza facturilor prezentate de către primărie, economiile de bani sunt reduse în jumătate.

IV. Lista persoanelor intervievate:

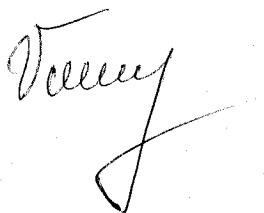
Data	Instituția / Localitatea	Numele, Prenumele	Funcția	Date de contact
1.08.21.	Primăria	Ion Ghețan	Ex-primar com. Hirbovăț, rmul Anenii Noi	068136763
17.08.21	Primăria	Croitoru Rodica	Primar	primarhirbovat@gmail.com , 069159180, 0265 72603
17.08.21	Primăria	Boicu Petru	Viceprimar	068938914
17.08.21	Primăria	Zatic Ana	Contabil	anita987@mail.ru , 026572425, 068278054
17.08.21	Primăria	Bacico Anastasia	Specialist relații cu publicul	bacico95@mail.ru , 062151545
17.08.21	Grădinița de copii	Radu Eugenia	Directoare de grădiniță-creșă ”Ghiocel”	eugenia_radu@mail.ru 0 68795152,
23.2021	CR Anenii Noi	Valentin Jizdan	Manager energetic, șef secția construcții CR Anenii Noi	dezvoltarearegionala@mail.ru 0265 2 25 11 69344674

V. Lista documentelor analizate:

1. Strategia Națională de Dezvoltare Regională ;
2. Strategia de dezvoltare regională 2016-2020;
3. Documentul Unic de Program 2017-2020;
4. Programul Regional Sectorial pe Eficiență Energetică;
5. Instrucțiunea pentru utilizatori
6. Raportului CC a auditului performanței implementării Strategiei naționale de dezvoltare regionale pentru anii 2016-2020;
7. Metodologia pentru evaluarea impactului proiectului;
8. Nota conceptuală;
9. Contractul de finanțare;
10. Cererea de finanțare;
11. Planul de implementare și activitate;
12. Planul de finanțare;
13. Graficele de execuție a lucrărilor;
14. Matricea cadrului logic;
15. Contractele de antrepriză;
16. Raportul final al proiectului;
17. Documentația tehnică;
18. Raportul de evaluare tehnică și financiară a CF depuse spre finanțare din FNDR;
19. Raport narativ privind activitatea desfășurată în cadrul proiectului;
20. Procesul-verbal la terminarea lucrărilor;
21. Procesul-verbal de recepție finală;
22. Planul de asigurare durabilitate;
23. Note informative privind acțiunile realizate post-implementare;
24. Facturi, Acte de transmitere;
25. Procese verbale de lucru;
26. Procese verbale de execuție a lucrărilor;
27. Ordine, dispoziții.

Raportor

Natalia VEVERIȚĂ,

șef al Secției monitorizare și evaluare, ADR Centru

Coordonator

Pavel TROFIN,

director al Agenției de Dezvoltare Regională Centru

